

दहीहंडी उत्सवादरम्यान मानवी मनोरे
रचताना दुर्घटनाग्रस्त झालेल्या गोविंदांना
आर्थिक सहाय्य करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : संकीर्ण-३०२२/प्र.क्र.१२६/क्रीयुसे-१
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई-४०० ०३२,
दिनांक : १८ ऑगस्ट, २०२२

वाचा :- १. शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्र. विकाक-२८१५/प्र.क्र.०८/क्रीयुसे-१
दिनांक २४ ऑगस्ट, २०१६
२. संचालक, सांस्कृतिक कार्य संचालनालय, मुंबई यांचे दिनांक १७ ऑगस्ट, २०२२ रोजीचे
पत्र

प्रस्तावना :-

राज्यात दरवर्षी दहीहंडी उत्सव मोठ्या प्रमाणावर आयोजित करण्यात येतो. दहीहंडी उत्सव साजरा करतांना मानवी मनोरे रचतांना धोका असल्याचे निरीक्षण न्यायालय, प्रशासन व अन्य संस्थानी वारंवार केलेले आहे. मात्र लोकोत्सव साजरा करण्यासाठी परंपरा जपणे हे महत्वाचे असल्याने, अनेक गोविंदा पथक त्यामध्ये सहभागी होतात. दहीहंडी उत्सवात सहभागी होत असताना बऱ्याच वेळेस अपघात/दुर्घटना होतात. काही वेळा पथकातील गोविंदांचा अपघाती मृत्यू अथवा गंभीर दुखापत होऊन जीवाला धोका निर्माण होतो. परिणामी या गोविंदांना व कुटुंबियांना उर्वरित आयुष्य आर्थिक विवंचनेत व्यतीत करावे लागते. यानुषंगाने राज्यात दहीहंडी उत्सवात सहभागी होऊन मानवी मनोरे रचणाऱ्या गोविंदांचा विमा उतरवून त्यांना आर्थिक संरक्षण देण्याची व त्याकरिता शासनाकडून विमा हफता (प्रिमियम) भरण्याची योजना विहीत करण्याची बाब शासन स्तरावरून तपासण्यात येत आहे. तथापि, दहीहंडी उत्सव नजीक असल्याने सदर योजना विहीत करण्याच्या कार्यवाहीसाठी अतिशय कमी कालावधी आहे. त्यामुळे सन २०२२ करिता म्हणजेच दि.१९ ऑगस्ट, २०२२ रोजी होणाऱ्या दहीहंडी उत्सवादरम्यान मानवी मनोरे रचतांना गोविंदा दुर्घटनाग्रस्त झाल्यास त्यांना आर्थिक सहाय्य करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :-

राज्यात सन २०२२ मध्ये दि.१९ ऑगस्ट, २०२२ रोजी आयोजित करण्यात येणाऱ्या दहीहंडी उत्सवामध्ये सहभागी गोविंदा पथकांकडून मानवी मनोरे रचताना अपघात झाल्यास व त्यामध्ये गोविंदांचा मृत्यू झाल्यास अथवा त्यांना गंभीर दुखापत होऊन अवयव निकामी झाल्यास अशा गोविंदांना/कायदेशीर वारसास मुख्यमंत्री सहाय्यता निधीतून खालील प्रमाणे आर्थिक सहाय्य देण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे:-

१. गोविंदा पथकातील सहभागी खेळाडू प्रत्यक्ष दहीहंडीच्या थरावरून /मानवी मनोऱ्यावरून पडल्याने मृत्यु पावल्यास त्या खेळाडूच्या कायदेशीर वारसास रुपये १०.०० लक्ष आर्थिक सहाय्य अनुज्ञेय राहिल.
२. गोविंदा पथकातील सहभागी खेळाडू प्रत्यक्ष दहीहंडीच्या थरावरून/मानवी मनोऱ्यावरून पडल्याने त्याचे दोन्ही डोळे अथवा दोन्ही हात अथवा दोन्ही पाय अथवा कोणतेही महत्वाचे दोन अवयव निकामी झाल्यास त्यास रु. ७.५० लक्ष इतके आर्थिक सहाय्य अनुज्ञेय राहिल.
३. गोविंदा पथकातील सहभागी खेळाडू प्रत्यक्ष दहीहंडीच्या थरावरून/मानवी मनोऱ्यावरून पडल्याने त्याचा एक डोळा अथवा एक हात अथवा एक पाय अथवा कोणताही महत्वाचा एक अवयव निकामी झाल्यास अथवा गंभीर इजा झाल्यास त्यास रुपये ५.०० लक्ष इतके आर्थिक अनुज्ञेय राहिल.
२. हा आदेश केवळ चालू वर्षासाठी (सन २०२२) लागू राहतील. दहीहंडी उत्सवामध्ये सहभागी होणाऱ्या गोविंदांचा विमा उतरविणे याबाबत निर्णय स्वतंत्रपणे घेण्यात येईल.
३. दहीहंडी उत्सवामध्ये सहभागी गोविंदांना वरील प्रमाणे आर्थिक सहाय्य करण्यासंदर्भात अटी व शर्ती या शासन निर्णयासोबतच्या **परिशिष्ट-अ** मध्ये नमुद केल्या नुसार राहतील. या शासन निर्णयानुसार आर्थिक सहाय्यास पात्र असणा-या गोविंदांना अर्थ सहाय्य करण्यासंबंधीचा प्रस्ताव सादर करण्याची कार्यपद्धती, अर्जाचे स्वरूप व सहपत्रे याबाबतचे आदेश स्वतंत्रपणे देण्यात येतील.
४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक क्रमांक २०२२०८१८१७०५१२८८२१ आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(सुनिल हंजे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री (गृह, वित्त व नियोजन) यांचे प्रधान सचिव
४. मा.विरोधी पक्षनेते (विधान परिषद / विधानसभा), विधानभवन, मुंबई

५. मा.मंत्री (क्रीडा व युवक कल्याण) यांचे खाजगी सचिव मंत्रालय, मुंबई
६. सर्व सन्माननीय विधानसभा/विधानपरिषद सदस्य
७. सर्व मंत्री महोदयांचे खाजगी सचिव
८. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक
९. सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, यांचे स्वीय सहायक मंत्रालय, मुंबई
१०. आयुक्त, क्रीडा व युवकसेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
११. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर
१२. महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र-१/२, मुंबई/नागपूर
१३. निवड नस्ती (क्रीयुसे-१)

परिशिष्ट-अ

(शासन निर्णय, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, क्र. संकीर्ण-३०२२/प्र.क्र.१२६/क्रीयुसे-१,
दिनांक. १८.०८.२०२२ सोबतचे)

दहीहंडी उत्सवादरम्यान मानवी मनोरे तयार करतांना दुर्घटनाग्रस्त झालेल्या गोविंदांना आर्थिक सहाय्य करण्यासंदर्भातील अटी व शर्ती:-

१. महाराष्ट्र राज्यात आयोजित करण्यात येणाऱ्या दहीहंडी उत्सवामध्ये प्रत्यक्ष सहभागी असलेल्या अपघातग्रस्त गोविंदांना सदर आर्थिक सहाय्य अनुज्ञेय राहिल.
२. दहीहंडी उत्सवाचे आयोजन करणाऱ्या आयोजक संस्थेने, या आयोजनासाठी स्थानिक प्रशासनाच्या तसेच अन्य आवश्यक परवानग्या घेणे आवश्यक राहिल.
३. दहीहंडी आयोजनासंदर्भात मा.न्यायालय, प्रशासन, पोलिस यंत्रणा यांचेकडून वेळावेळी देण्यात येणाऱ्या सूचना / आदेश यांचे आयोजक संस्था तसेच सहभागी गोविंदा पथक यांनी पालन केले असणे आवश्यक राहिल.
४. दहीहंडी उत्सवात सहभागी होणाऱ्या पथकामधील गोविंदांचे मानवी मनोरे तयार करण्याबाबत संबंधित पथकातील सदस्यांनी औपचारीक अथवा अनौपचारीक प्रशिक्षण घेतले असल्याचे आयोजकांनी खात्री करून घ्यावी.
५. सदर उत्सव आयोजित करणाऱ्या संस्थेने, सहभागी गोविंदांच्या सुरक्षेची काळजी घेणा-या सर्व उपाययोजना केलेल्या असाव्यात.
६. दहीहंडी उत्सवादरम्यान मानवी मनोरे तयार करत असतांना अपघात होऊन गोविंदांचा मृत्यू/गोविंदांना दुखापत झाल्यास सदर आर्थिक सहाय्य अनुज्ञेय राहिल. मानवी मनोरे तयार करण्याव्यतिरिक्त अन्य कारणांमुळे अपघात / दुर्घटना झाल्यास सदर आर्थिक सहाय्य अनुज्ञेय राहणार नाही.
७. दहीहंडी उत्सवामध्ये सहभागी होणाऱ्या गोविंदांबाबत शासन निर्णय महिला व बाल विकास विभाग दि. २४ ऑगस्ट, २०१६ नुसार विहीत केलेल्या वयोमर्यादेचे पालन करणे बंधनकारक आहे. सबब १८ वर्षांपेक्षा कमी वयाच्या सहभागी गोविंदांबाबत सदर आर्थिक सहाय्य अनुज्ञेय राहणार नाही.
८. दहीहंडी उत्सवामध्ये मानवी मनोरे रचतांना अपघात झाल्यास गोविंदांना तात्काळ वैद्यकीय मदत देण्याबाबत आयोजकांनी स्थानिक प्रशासनाच्या सहाय्याने आवश्यक ती कार्यवाही करावी.
९. दहीहंडी उत्सवामध्ये मानवी मनोरे रचतांना झालेल्या अपघाताबाबत आयोजकांनी तात्काळ स्थानिक प्रशासन तसेच संबंधित पोलिस यंत्रणा यांचेकडे तात्काळ अहवाल सादर करणे आवश्यक राहिल.